Қонунни "билмаган" жаримачилар 4-б.

Сариосиёда ижроси таъминланмаган буйруқлар бажарилди 4-б.

ИНСОН ва ҚОНУН

3 ноябрь 2020 йил / № 43 (1247)
www.hudud24.uz
insonvaqonun@adliya.uz
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИНИНГ ҲУҚУҚИЙ ГАЗЕТАСИ

"EPSILON D.C"ДАН ИШ ҲАҚИ УНДИРИЛДИ

ҚАШҚАДАРЁ вилояти, Гузор туманидаги...

МУРОЖААТ ИЖОБИЙ ҲАЛ БЎЛДИ

ТАҲРИРИЯТИМИЗГА ...

ТИЛ — моддий, маънавий меросни сақлаш ва бойитишнинг энг кучли воситаси, деб бекорга айтилмаган. Тарихдан маълумки, туркий тилларнинг катта оиласига мансуб бўлган ўзбек тилининг ўтмиши халқимизнинг кўп асрлик кечмиши, орзу-интилишлари, дарду армонлари, зафарлари ва ғалабалари билан чамбарчас боғлиқдир.

Она тили миллатнинг руҳи, ор-номусидир

Бугунги кунда мамлакатимизда давлат тилига эътибор янада ошганининг гувоҳи бўлиб турибмиз. Она тилимизнинг давлат ва жамият ҳаётидаги мавқеини оширишга бўйича муҳим ва долзарб вазифалар 2019 йил 21 октябрдаги "Ўзбек тилининг давлат тили сифатидаги нуфузи ва мавқеини тубдан ошириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Президент Фармонида белгилаб берилди. Жумладан, Фармонда давлат тилини ривожлантириш, давлат тили тўғрисидаги қонун ҳужжатларига риоя этилиши устидан мониторингни амалга ошириш, ушбу соҳада жамоатчилик назоратининг самарали шаклларини жорий этиш, давлат органлари ва ташкилотлари, маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органларининг давлат тилини ривожлантириш, давлат тили тўғрисидаги қонун ҳужжатларига риоя этилиши устидан давлат назоратини ташкил қилиш бўйича фаолиятини мувофиқлаштириш, давлат тилининг амал қилиши билан боғлиқ муаммоларни аниқлаш ва бартараф этиш юзасидан ҳамда уни ривожлантириш соҳасида ягона давлат сиёсатини юритиш бўйича таклифлар тайёрлаш, ўзбек тилининг ёзма нутқий меъёр ва қоидаларини ишлаб чиқиш бўйича лотин ёзувига асосланган ўзбек алифбосини тўлиқ жорий этиш борасидаги ишларни жадаллаштириш белгиланган.

Шунингдек, Фармонда давлат тилини ривожлантириш борасидаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳаларини, давлат тилини ривожлантириш бўйича дастурлар ва "йўл хариталари"ни ишлаб чиқиш, уларнинг амалга оширилишини назорат қилиш, "Ўзбек тили байрами куни"ни нишонлаш бўйича ишларни мувофиқлаштириш, илмий асосланган янги сўз ва атамаларни истеъмолга киритиш, замонавий атамаларнинг ўзбекча муқобилларини яратиш ва бир хилда қўлланилишини таъминлаш, география ва бошқа топонимик объектларга қонун ҳужжатларига мувофиқ ном берилиши борасидаги фаолиятни мониторинг қилиш ва мувофиқлаштириш, давлат тилини ривожлантиришга оид илмий-тадқиқот ишларини қўллаб-қувватлаш, бу соҳада халқаро ҳамкорликни амалга ошириш кабилар вазифа қилиб қўйилган.

Ҳозирда ушбу Фармонда кўзда тутилган вазифаларни амалга татбиқ қилиш борасида ишлар олиб борилмоқда. Дастлабки муҳим қадамлардан бири Вазирлар Маҳкамасида давлат тилини ривожлантириш департаменти ташкил этилгани ва бу ташкилотнинг аниқ мақсадларга йўналтирилган тарзда иш олиб бораётганидир. Айтиш жоизки, Департамент томонидан жойларда ўзбек тилига қандай эътибор берилаётгани ҳақида ўрганишлар олиб борилганидан кейин ҳали бу борада қилинадиган ишлар кўплиги кўриниб қолди. Бундан ташқари, департаментнинг таклифи билан ҳар бир ташкилот раҳбарининг давлат тилида иш юритиш бўйича маслаҳатчиси лавозимини жорий этилгани жуда ўринли бўлди. Агар бу тизим олдинроқ жорий этилганда давлат тилини ривожлантириш борасида янада кўпроқ фойдали ишлар қилинган бўлар эди. Давлат идораларидан келаётган баъзи ҳужжатларнинг давлат тилида тайёрланмаётганлиги, мазмунсизлиги, бу ҳам етмагандек, матндаги ғализ имловий ва услубий хатолар кўнглингизни хижил қилади. Илгари бу ҳақда мурожаат қиладиган идора ёки мажакаманинг ўзи йўқ эди.

Ҳозирда ўзбек тилшунослиги ва туркийшунослик бўйича мутахассислар, таржимонлар, оммавий ахборот воситалари ходимлари, олий таълим муассасаларининг ўқитувчилари ва талабалари, шунингдек, тилимиз жонкуярлари ва жамиятнинг кўп сонли китобхонлари учун давлат тилининг асоси ҳисобланган, 80 000 га яқин сўз ва сўз бирикмасини ўз ичига олган беш жилдли изоҳли луғатнинг тузатилган иккинчи нашри босмадан чиқарилди. Шунингдек, ташкилот ва муассасаларнинг иш юритиш фаолиятида энг кўп қўлланадиган ҳужжатлар, уларни тузиш тартиб-қоидалари жамланган Давлат тилида иш юритиш амалий қўлланмасининг тўлдирилган, такомиллаштирилган тўққизинчи нашри ташкилот раҳбарлари ва ходимлари, шунингдек, бошқарув фаолиятида бевосита ҳужжат устида ишловчилар, котиб-референтлар, кадр хизмати ходимлари, ҳисобчилар, адлия маслаҳатчилари, аудитор, менежерлар фойдаланишлари учун тақдим этилди.

Жорий йилнинг 23 сентябрида давлатимиз раҳбари видеоконференция шаклида ўтган БМТ Бош Ассамблеясининг 75-сессиясида ўзбек тилида нутқ сўзлади. Бу ҳолат Ўзбекистон тарихида илк марта кузатилаётгани билан аҳамиятлидир. Чунки шу пайтгача ўтган БМТ сессияларида фақат рус тилида нутқ сўзланган. Айтиш керакки, ушбу нутқ дунёнинг турли давлатларида яшаётган ўзбеклар, нафақат ўзбеклар, балки туркий халқларга ҳам алоҳида ифтихор, ғурур бахш этди. Дунёнинг нуфузли нашрлари шарҳида "Ўзбекистон Президенти Ш.Мирзиёев БМТнинг юксак минбаридан Навоий тилида дунё ҳамжамиятини ҳамкорлик ва бирдамликка даъват қилди", деб эътироф этилди.

Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 7 октябрдаги баённомасига асосан "Ўзбек тили байрами куни"ни умумхалқ байрами сифатида нишонлаш белгиланди.

Мазкур тадбирлар ва омма орасида олиб борилаётган тарғибот-ташвиқот ишлари, биринчидан, мамлакатимизда ўзбек тилининг обрў-эътиборини янада оширишга хизмат қилса, иккинчидан, унинг халқаро миқёсдаги мавқеини кўрсатишга ҳам асос бўлади. Она тилимизни севиш, ардоқлаш, унга нисбатан ҳурматсизлик ва бепарволикка йўл қўймаслик ва уни ғурур билан ҳимоя қилиш ҳар биримизнинг бурчимиздир.

Қиёмхон АҲМЕДОВ,
Давлат статистика қўмитаси раисининг маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини ошириш, давлат тили қонун ҳужжатларига риоя этилишини таъминлаш масалалари бўйича маслаҳатчиси

ФУҚАРОЛИК ҳолати далолатномалари бўлимлари Давлат хизматлари Агентлиги ихтиёрига ўтди. Оила қуриш, никоҳ муносабатларини мустаҳкамлаш эндиликда Адлия идоралари назорати ва бошқарувида бўлиб, бу борадаги тартиб-қоидалар қонуний асосларда бажарилади. Хусусан, никоҳни қайд этиш, туғилганлик ҳақидаги гувоҳномаларни расмийлаштириш ва рўйхатга олишни электрон тарзда рақамлаштириш компьютер дастурларида жамлаб борилади.

ФҲДЁда жорий этилган электрон тизим аҳолига қулайлик яратмоқда

Президентимизнинг ташаббуси билан соҳада катта ўзгаришлар рўй берди, — дейди Каттақўрғон шаҳар ФҲДЁ бўлими мудираси Ситора Рашидова. Тизимга электрон хизматларнинг жорий этилиши аҳолига бир қанча қулайликлар яратмоқда. Масалан, Шаҳар мисолида айтадиган бўлсак, 255 мингдан зиёд фуқаролик далолатномалари электрон тизимга киритилди. Бир неча йиллар мобайнида шаръий никоҳ билан яшаб келаётган оила фарзандлари ҳам туғилганлик тўғрисида гувоҳнома олмаганликлари маълум бўлиб қолди. Маҳаллаларда юриб электрон тизимга киритилмаган шахсларни аниқлаб рўйхатга киритдик.

Масалан, Нокус маҳалласида яшовчи оилалардан бири кўп йиллар мобайнида шаръий никоҳ билан яшаб келган. Лекин улар қонуний никоҳдан ўтмаган. Яқинда уларни қонуний никоҳдан ўтказдик. Эндиликда, бу оила жамиятда эркин фуқаролик мақомини олиб яшайди. Шунингдек, шаҳардаги Форобий кўчаси, 25-уйда истиқомат қилувчи Шерзод Ишмуродов, Муътабар Ҳайдаровалар ҳам кўп йиллардан буён шаръий никоҳ билан эр-хотин бўлиб яшашган. Энг ёмони, уларнинг беш ёшга тўлган фарзандига ҳам туғилганлиги ҳақида гувоҳнома олинмаган. Яқинда бу оиланинг фарзандига туғилганлик ҳақида гувоҳнома берилиб, эр-хотиннинг никоҳи қонунийлашди.

Эндиликда, туғилган фарзанд учун суюнчи пули олишга пенсия жамғармасига бориш ва бошқа ҳужжатлар олиш учун кетадиган вақт тежалиб, сарсонгарчиликка чек қўйилди. Ота-оналар фарзанд кўргандан кейин туғилганлик ҳақидаги маълумотнома ФҲДЁ бўлими томонидан электрон тарзда Халқ банкига жўнатилади. Ушбу хабарнома фуқаронинг телефон рақамига жўнатилади.

Пандемия туфайли никоҳ маросимларини тартибга солиш мақсадида бўлимга ариза берган ёшларнинг никоҳи қайд этилгандан сўнг ушбу хабарнома улар яшайдиган маҳаллага жўнатилаяпти. Хабарнома орқали маҳалла оқсоқоли ушбу оила ҳақида маълумот бериб, у оқсоқолларига ҳамда никоҳ маросими камтарона ва қонунда белгиланган тарзда ўтказилишини тушунтирилади. Шу билан бирга никоҳ маросимидаги тартибсизликларга ҳам чек қўйилмоқда. Олиб борилаётган қатъий тартиб ва интизом ўз самарасини берди. Бугунгача 55 минг оила никоҳдан ўтказилди. Қувонарлиси, ажралиш ҳолатлар ўтган йилларникига қараганда анча камайган.

Азим ҚОДИРОВ,
"Инсон ва қонун" мухбири